

Enkät om miljöfrågor inför valet

Naturskyddsföreningen i Falun har gjort en enkätundersökning bland partier med representation i Falu kommunfullmäktige. Syftet är att ge väljarna jämförbar information om partiernas miljöpolitik. Alla kommunalt representerade partier har erbjudits att delta. Vi har fått svar från Moderaterna (m), Centerpartiet (c), Socialdemokraterna (s), Vänsterpartiet (v), Miljöpartiet (mp) och Falupartiet (fap).

Nio frågor ställdes till de politiska partierna. De behandlar följande ämnen:

- Demokrati
- Hållbar utveckling i skolan
- Skog och biologisk mångfald
- Mat, omvärldsperspektiv
- Kemikalier i skolan
- Transporter
- Ekonomisk tillväxt

Partierna som svarat visar alla ett engagemang i miljö- och hållbarhetsfrågor, även om förhållningssätt och ambitioner kan variera. Nu hoppas vi i Naturskyddsföreningen att miljöfrågorna ska få en större tyngd, och genomsyra hela kommunens arbete, oavsett vem som vinner valet. Vi gjorde en liknande enkät inför valet 2010 och vi har haft stor nytta av den i våra samtal med framför allt de som styr kommunen den senaste mandatperioden (s och mp). Vi har för avsikt att arbeta på liknande sätt under den kommande mandatperioden och på så vis följa upp partiernas svar.

På följande sidor redovisas enkätfrågorna och svaren. Svaret inleds med en sammanfattning och kort analys av Naturskyddsföreningen, därefter följer partiernas svar. Vissa svar som varit för omfattande har vi varit tvungna att korta ner, dessa svar finns bifogade i sin helhet sist i dokumentet.

Värt att notera är att vänsterpartiet kommenterade att de saknar kopplingen mellan hållbar utveckling, jämställdhet och jämlikhet i våra frågeformuleringar. Man skriver att "det måste finnas en strategi för genusperspektiv och för ökad representation av kvinnor och minoritetsgrupper i beslutsfattande organ inom energi- och transportsektorer, inom stadsplanering och byggande mm." Vi tar till oss av den kritiken. Vi noterar att endast Vänsterpartiet (fråga 1) Falupartiet (fråga 2) samt Moderaterna (fråga 1) nämner jämställdhet/jämlikhet, och då endast i ett av sina svar.

1. Demokrati

Falun har valt att satsa på en framåtsyftande demokratipolitik. Det aktiva medborgarskapet och den deltagande demokratin ska stärkas. Ett steg på vägen till att bli en riktig demokratikommun har varit att öppna ett democraticentrum på stadsbiblioteket och att anställa en särskild demokrativägledare.

Fråga: Hur ska kommuninvånarnas delaktighet ökas i frågor gällande kommunens hållbarhetsarbete?

Naturskyddsföreningens kommentar

Det är positivt att alla partier har idéer för ökat hållbarhetsarbete! Några partier har i sitt svar främst inriktat sig på hur en hållbar livsstil kan underlättas, snarare än hur kommunen ska öka demokratin och delaktigheten i arbetet med hållbar utveckling. Det är i första hand det sistnämnda som Naturskyddsföreningen avsåg med frågan. Mp framhåller som enda parti den aktuella demokratisatsningen med bl.a. ett democraticentrum som en viktig del i arbetet, medan Fap omnämner Democraticentrum i negativ bemärkelse. M och V bör nämnas som enda partier som lyfter fram vikten av att jobba extra för att få med minoritetsgrupper. Naturskyddsföreningen konstaterar också att trots ambitioner om delaktighet så finns det brister. Föreningen har bl.a. saknat en övergripande diskussion och medborgardialog om kommunens allmänna färdriktning när det gäller de viktiga miljö- och överlevnadsfrågorna.

Hållbarhetsperspektivet ska givetvis ingå i den framåtsyftande demokratipolitiken som det breda parlamentariska demokratirådet har att arbeta med. Hållbarhet är en del av arbetet, en selektiv verksamhet måste bedrivas för att involvera olika samhällsgrupper; kvinnor och män, gamla och unga, människor med utländsk härkomst, landsbygd och stad osv. Det här har inte minst framkommit i arbetet med framtagandet av översiktsplanen där många värdefulla inspel har kommit från olika intressegrupper. Lika vid framtagandet av det nya miljöprogrammet för Falu kommun.

Hållbarhetsarbetet måste få en starkare och tydligare roll i det dagliga arbetet. För att så ska ske krävs ett fungerande politiskt ledarskap på alla nivåer i kommunen. Mer av helhetssyn måste genomsyra verksamheten, kunskapsnivån höjas och engagemang och delaktighet premieras. Med ett bättre fungerande ledarskap blir det tydligt för chefer och anställda vilka förväntningar som ställs på hållbarhetsarbetet på den egna arbetsplatsen. Allt detta är viktigt för att kommuninvånarna ska känna att deras synpunkter och delaktighet välkomnas och tas till vara.

Kommunpolitikernas primära uppgift är att förse samhällsinvånarna med goda och bättre förutsättningar att delta i hållbarhetsarbetet genom att inte sätta upp hinder för invånarnas kreativitet och ansträngningar att vilja göra samhällsnytta. Viktigt för att åstadkomma detta är:

- Använda ekonomiska styrmedel som stimulerar allmänheten att leva och agera på ett sätt som gynnar hållbar utveckling av samhället.
- Undvika avgifter och beskattning som gör människor passiva, utan istället försöka anpassa avgifter och skatter så att människors problemlösande förmågor stimuleras.

- Vi är negativa till inrättandet av ett democraticentrum, eftersom det är ineffektivt och överflödigt. Fokus bör ligga på att skapa ett smartare ekonomiskt system samt öka transparensen så att granskningen av politiker och tjänstemän underlättas.

(Anmärkning: svaret har kortats, se bilagan referens 1)

SOCIALDEMOKRATERNA

Ni beskriver det bra själva: Det aktiva medborgarskapet och den deltagande demokratin ska stärkas. Vi ser tre delar:

A) Delaktighetstrappan. Att engagera medborgarna så tidigt som möjligt, att de kan delta, ge synpunkter, förslag och påverka. Inte informeras när beslut är på väg att fattas.

B) Vi tror att vi genom att stimulera och uppmuntra en hållbar livsstil och beteende ytterligare ökar intresset och engagemanget för hållbarhetsfrågor.

C) Medborgarna blir mer engagerade om det finns olika politiska alternativ i hållbarhetsdebatten. Här lokalt upplever vi att partierna vill ge sken av att vi tycker lika. Men hur är det? Trafiken, ekologiska livsmedel eller krav på hållbart byggande? Är vi verkligen överens om allt?

VÄNSTERPARTIET

Vänsterpartiet Falun vill särskilt framhålla:

- Vikten av fortsatta samråd och remissförfarande med tillräckligt lång remisstid.

- Att inkomna remissvar presenteras (såsom i arbetet med Översiktsplanen) och hanteras seriöst.

- Att medborgare i hela kommunen, både tätort och landsbygd involveras, och att dokument och process görs tillgänglig för personer med funktions- eller språkligt hinder.

MILJÖPARTIET

Kommunen ska arbeta konsekvent och målmedvetet för att öka medborgarnas kunskaper och engagemang i hållbarhetsfrågor. Det sker idag genom information på kommunens hemsida, kampanjer i media, ordnande av utställningar, föredrag, debatter, filmvisningar och annat. Kommunen ger också stöd åt ideella organisationer och studieförbund som arbetar med sådana frågor. Allt detta ska fortsätta i minst samma omfattning. Dessutom kommer satsningen på aktivt medborgarskap och deltagande demokrati att stärka engagemanget i alla gemensamma frågor i Falun.

2. Hållbar utveckling i skolan

Skolan har ett tydligt uppdrag att bidra till en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling. Det uppdraget förstärks i läroplanen (Lgr 11) där bland annat följande formulering finns med i inledningen: "Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling". Tydligt ledarskap och kompetensutveckling för lärare är två faktorer som har stor betydelse för skolornas hållbarhetsarbete, enligt en kartläggning som Naturskyddsföreningen gjorde bland landets kommuner 2013. Andra viktiga verktyg är de utmärkelser och certifieringar som skolor kan erhålla när de uppfyller vissa kriterier, t ex Skola för hållbar utveckling (Skolverket) eller Grön flagg (Stiftelsen Håll Sverige Rent).

Fråga: Hur vill ert parti främja lärande för hållbar utveckling i kommunens skolor? Avser ni att göra någon särskild satsning, t ex genom kompetensutveckling inom detta område eller genom att ge stöd för skolor och förskolor som vill bli certifierade, under nästa mandatperiod?

Naturskyddsföreningens kommentar

Sammanfattningsvis så beskriver alla partier att det är en viktig fråga, men Naturskyddsföreningens tolkning är att C, V och Mp är de enda partierna som ger konkreta exempel på särskilda satsningar inom skolan som har en *direkt* koppling till hållbar utveckling i skolan, varav V och Mp tydligt anger att de vill stödja grön flagg-certifiering.

Det finns som ni nämner normer och regler för hållbarhetsarbetet i skolan. Om skolan i Falun klarar god ekonomisk hushållning kommer man att ha resurser för att arbeta med hållbar utveckling. Vi ser det som oerhört viktigt att våra barn och ungdomar får rätt insikt i skolan, det är ju de som ska ta över vårt samhälle i det framtida generationsmålet. När väl dessa kommit till rätt insikt kommer de att bära det med sig hela livet. Det märks en tydlig skillnad bland just ungdomar huruvida man anammat detta eller inte. Vissa måste ha de senaste prylarna, ha egen bil mm medan den andra halvan har insett att konsumtionen inte kan fortsätta som den äldre generationen har tillämpat. Det här ser jag som en följd av mer eller mindre framgångsrik utbildning.

Faluns skolor ligger på framkant och har en nyckelroll för att en ny generation ska flytta fram positionerna för ett hållbart samhälle. En rad utmärkelser och certifieringar visar på stort engagemang, kunskap och kreativitet, väcker uppmärksamhet nationellt och gör Falun till en än mer attraktiv skolstad. Negativt är ändå att bilden är ojämn. Vi vill stärka ledarskap i skolororganisationen, betona kompetensutveckling av lärare och bättre ta till vara de resurser som finns för samordning bland annat genom skolans egna miljösamordnare.

Politikerna har ett ansvar för att det finns ett systematiskt arbete för hållbarhet i skolan. I Falun finns många exempel på hållbarhetsarbete i skolorna, t.ex. förskolor och skolor som är certifierade med Grön flagg eller Skola för hållbar utveckling, Naturskolans verksamhet, Teknikverkstan, jämställdhetsarbetet "På lika villkor", samarbete med Falu Energi och Vatten

AB kring bl.a. avfall och återvinning, gymnasieelevers möjlighet till UF-företagande. Falupartiet vill nu återinföra två verksamheter som lagts ner under nuvarande mandatperiod: ungdomsambassadörer samt "framtidspiloterna", fast i ny tappning. Vi vill också framhålla möjligheten att söka bidrag för arbete med hållbar utveckling genom LEADER. (Anmärkning: svaret har kortats, se bilagan referens 2)

SOCIALDEMOKRATERNA

Redan idag görs mycket i både förskolor och skolor. Både som en naturlig del i undervisningen och som särskilda projekt. För oss är det viktigt att behålla de funktioner som finns; miljösamordnaren, arbetet med certifieringar mm.

VÄNSTERPARTIET

Skolans styrdokument är tydliga med att hållbar utveckling ska genomsyra undervisningen. Detta tycker vi är mycket bra. Trots detta är hållbarhetsperspektivet ofta beroende av enskilda engagerade rektorer/lärare.

- Vi vill att skolledningen i Falun arbetar systematiskt med utbildning av lärare, en hållbar skolmiljö och att eleverna ska känna sig delaktiga i hållbarhetsarbetet på skolan så att de kan få ett eget engagemang.
- Vi vill att kommunen ger stöd till de skolor som vill bli certifierade med "Skola för hållbar utveckling" eller "Grön flagg". Detta har vi bland annat drivit i vårt remissvar till Miljöprogrammet och vi avser att fortsätta att driva frågan.

MILJÖPARTIET

Vi satsar redan genom att ha en hållbarhetsstrateg på anställd på skolförvaltningen. I det nya miljöprogrammet står att "hållbarhetsperspektivet ska genomsyra undervisningen i Faluns skolor". I läroplanen finns också stöd för detta. Men det behövs fortbildning av lärarna för att detta ska bli verklighet. Skolor som strävar efter certifiering för sitt hållbarhetsarbete, t ex genom Grön Flagg, ska uppmuntras och få stöd. Naturskolan bedriver ett mycket värdefullt arbete och ska givetvis få fortsatt stöd.

3. Skog och biologisk mångfald

Att bevara den biologiska mångfalden och att nyttja ekosystemen på ett hållbart sätt är en förutsättning för att kunna nå de flesta andra miljömål. FN har i en global plan – Nagoyaplanen – fastställt mål och åtgärder för att stoppa den snabba förlusten av biologisk mångfald. Enligt Nagoyaprotokollet, som Sverige har undertecknat, ska minst 17 procent av alla landområden omfattas av områdesskydd eller motsvarande, och utrotningen av arter ska stoppas senast 2020. Flera av våra nationella miljömål syftar också till att skydda den biologiska mångfalden, inte minst målet om ”levande skogar”. Dessvärre visar uppföljningar att detta mål, liksom flertalet andra nationella miljömål, inte kommer att kunna nås med idag beslutade eller planerade styrmedel.

Fråga: På vilket sätt anser ert parti att Falu kommun bäst verkar för att ta ett lokalt ansvar för de åtaganden Sverige har – såväl nationellt som internationellt – när det gäller levande skogar och biologisk mångfald?

Naturskyddsföreningens kommentar

Naturskyddsföreningen tolkar partiernas svar som att de är positiva till att inrätta naturreservat, eller skydda värdefulla naturområden på annat sätt, när det är befogat, vilket såklart är glädjande. Idéerna om hur detta bäst sker skiljer sig dock: Moderaterna betonar det personliga ansvaret och markägarnas frivillighet medan t.ex. Miljöpartiet mer betonar kommunens möjlighet till direkta åtgärder för att bevara naturvärden. Centern framhåller vikten av att värna en levande landsbygd och arbeta för att inte mark ska förstöras och ekosystemtjänster gå förlorade. Flera partier lyfter fram kommunens naturvårdsprogram som ett viktigt verktyg, och man lyfter särskilt fram tillämpningen av hyggesfritt skogsbruk på kommunägd mark. Vår bedömning är att V och Mp är de partier som önskar höja ambitionsnivån i naturvårdsarbetet ytterligare, sett till vilka åtgärder de presenterar.

Vi anser att den viktigaste faktorn för att uppnå målen är det personliga och ägaransvaret och bygga på frivillighet. Om man sköter det här som privat ägare får man sin skog certifierad och därmed naturvårdsavsättningarna betalda genom bättre betalning för leveranser. Det här ska gälla allra helst den bolagsägda skogen. Vi moderater i Falun var mot det senaste köpet av skog då vi ansåg att det var skogsbolagets skyldighet att avsätta den till naturvård. Vi stöder kommunens naturvårdsprogram och finansieringen för att förverkliga det. Kommunen tillsammans med berörda myndigheter, framförallt Skogsstyrelsen ska vara drivande för skydd av skog. Det finns redan ett regelverk för den kommunägda skogen där det tydligt anges att hyggesfritt skogsbruk ska bedrivas. Beträffande nationella och internationella åtaganden är det kommunen som är ansvarig för markanvändningen. Lagstiftning och internationella avtal får inget genomslag utan en lokal verkställare. Det är också viktigt att tänka på kommuninnevånarnas stärkta engagemang när man får vara delaktigt i arbetet.

CENTERPARTIET

Vi i Centerpartiet har varit pådrivande för att i det nya miljöprogrammet ska lyfta förnybar energi, närproducerad mat och biologisk mångfald i öppna landskap och levande skogar. Programmet ska antas inom kort. Som inget annat parti har vi betonat vikten av att planera hela vår kommun för ett bra

samspel mellan stad och land för att värna en levande landsbygd och för att inte mark ska förödjas så att ekosystemtjänster förloras för all framtid. Falu kommuns naturvårdsprogram är också ett viktigt program som ger uttryck för det lokala ansvaret. Det togs fram under förra mandatperioden under Centerpartiets ledning och håller nu på att genomföras.

FALUPARTIET

Att inrätta naturreservat när det är befogat!

SOCIALDEMOKRATERNA

Två åtgärder är som vi ser det särskilt viktiga:

- Minska utsläpp och klimatpåverkan
- Skydda mark- och skogsområden genom reservat eller på annat sätt.

VÄNSTERPARTIET

Vänsterpartiet Falun anser att biologisk mångfald, grönområden och bostadsnära natur och natur-skogsreservat är mycket viktiga, något som vi betonat bla i remissvaret till Översiktsplan Falun Borlänge. I riksdagen motionerade Vänsterpartiet 2012 för en förändrad skogsvårdslag, en ökad satsning för biologisk mångfald och för en sjösättning av en Nagoyaplan.

- Vi är mycket positiva till Falu kommuns arbete för hyggesfritt skogsbruk. Vi önskar stimulera privata skogsägare att göra detsamma.
- Andelen skyddad areal produktiv skogsmark behöver ökas.
- Vänsterpartiet anser att vid en eventuell målkonflikt rörande den kommunägda marken eller mellan miljöprogram och tillväxtprogram, skall miljöprogrammets mål prioriteras.
- Ge högre prioritet till skötseln av kommunens naturreservat.
- Kommunen bör påverka andra markägare till att i ökad utsträckning genomföra samråd vid avverkningar som kan inverka/inverkar på naturvärden och sociala värden.

(Anmärkning: svaret har kortats, se bilagan referens 3)

MILJÖPARTIET

Genom att skydda allt mera natur, i första hand långsiktigt genom reservat eller biotopskydd, i andra hand genom naturvårdsavtal. Oavsett skyddsform ska föreskrifterna vara väl anpassade efter syftet med respektive område. Falun har ännu mycket lite natur långsiktigt skyddad. Vid början av innevarande mandatperiod var mindre än en halv procent skyddad totalt i dessa tre former, att jämföra med Nagoya-avtalets 17 %. Sedan dess har vi genom inventeringar skaffat underlag för prioritering av arbetet med att bevara naturvärden. Hinsnorsön har skyddats genom naturvårdsavtal och Sanders gammelskog är inköpt för reservatsbildning. Mycket mera kommer om vi får bestämma. Vi kommer också att arbeta för att den nyligen antagna översiktsplanen för Falun-Borlänge utvecklas vidare i grön riktning. Häri ingår starkare naturskydd och försvar för strandskyddet, även det av betydelse för den biologiska mångfalden. För att uppfylla Nagoya-avtalet behöver framförallt staten hjälpa till, se svar på fråga fem!

4. Mat

Falu kommun har som mål att konsumtionen av ekologiska livsmedel i offentlig sektor ska öka till 40 % för 2020. Borlänge har satt som mål att öka andelen från 46 % (2012) till 100 % år 2020.

Fråga: Vad vill ni göra för att stimulera produktionen och konsumtionen av ekologisk och närproducerad mat i Falu kommun?

Naturskyddsföreningens kommentar

V och Mp är de enda partier som presenterar siffror som är mer ambitiösa än dagens mål. V presenterar konkreta åtgärder, men det gör inte Mp. Begreppen ekologiskt och närproducerat används oftast som ett enda begrepp i partiernas formuleringar. I Fap's svar utläses dock ett ställningstagande för att lokalproducerat är viktigast av de två, med hänvisning till regionens självförsörjningsgrad och böndernas överlevnad. Mp å sin sida påtalar att ekologiskt är viktigast, vilket ligger i linje med Naturskyddsföreningens hållning i frågan när det gäller de miljömässiga aspekterna. Anmärkningsvärt att S endast ger förslag på hur konsumtionen ska öka utan att göra någon ansträngning för att beskriva hur produktionen skulle kunna göra detsamma, då det ofta är just produktionen som släpar efter enligt senaste statistiken.

Produktionen är direkt kopplad till konsumtionen. Det handlar om att skapa avsättning för närproducerade och ekologiska produkter i såväl privat som offentlig sektor. Det finns butikskedjor och restauranger som arbetar exemplariskt med detta. I kommunen verkar det inte finnas tillräcklig styrning då resultaten varierar kraftigt på olika ställen. Svärdsjöskolan exempelvis var uppe i > 50 % ekologiskt för ett par år sedan genom en medveten satsning men har fallit tillbaka till gamla vanor.

Vid revideringen av kommunens miljöprogram ökades andelen då vi hade uppnått det förra målet.

Att jämföra oss med Borlänge som är i topp i ett nationellt perspektiv klarar vi inte per omgående. Det handlar inte bara om varuinköpen utan även om infrastrukturen runt omkring som t ex transporter och lager.

I första hand driver vi frågan om ekologisk och närproducerad mat opinionsmässigt i alla sammanhang vi kan, den finns alltid på vår dagordning. Några tydliga exempel är en sammanhållen kostorganisation i kommunen, en medveten satsning på mer ekologiskt och närproducerat i kosten, en övergång till lokalt lagad mat i kommunens kök och en upphandling inriktad på kvalitet som minskar svinnet och ger möjlighet för lokala producenter att delta. Vår kritik mot inköp av danskt griskött till kommunens kök ett annat, eftersom Danmark är ett av flera länder där antibiotika används generellt i uppfödningen i strid med EUs regler. Nämnas bör att eldsjelen bakom Matupproret, Camilla Sparring, är Centerpartiets andranamn på kommunlistan och hon driver matfrågan i en rad olika konstellationer nationellt och regionalt.

FALUPARTIET

Allt fler konsumenter efterfrågar lokalproducerad eller närodlat mat vilket vi i Falupartiet uppfattar som väldigt positivt. Falupartiet vill stimulera det faktum att fler kommuninvånare väljer livsmedelsprodukter som kommer från vårt närområde.

- För att öka efterfrågan på ekologisk och närproducerad mat vill vi i Falupartiet se en utveckling där löntagarna får mer kvar i plånboken för att på så sätt öka efterfrågan av ekologisk och närproducerad mat.

- Vi i Falupartiet anser det oerhört viktigt att självförsörjningsgraden av mat i kommunen ökar. Vi ser att i Sverige har livsmedelsproduktionen sjunkit kraftigt under globaliseringens framfart vilket har resulterat i att samhällen är mindre motståndskraftiga mot framtida handelskriser. Att tillåta en sådan utveckling att fortsätta är ansvarslost och det vill Falupartiet ändra på.

- Falupartiet vill se att kommunens skolor ökar på takten med inköp av livsmedel som är producerad i vårt närområde. På så sett hjälper kommunen till att öka efterfrågan kraftigt vilket på sikt ökar utbudet, stärker bonden ekonomiskt, självförsörjandegraden ökar i kommunen och priserna sjunker.

SOCIALDEMOKRATERNA

Konsumtionen är lättare att stimulera än produktionen. Genom högre målsättningar och bättre fingertoppskänsla i upphandling. Lokal produktion kan stimuleras och öka, men det kan man inte ta för givet.

VÄNSTERPARTIET

2011 uppnådde Falu endast 12,6 % ekologiska livsmedel i offentlig sektor, vilket är sämre än riksdagens beslut. Vi tycker Falu kommun nyreviderade mål om är för lågt 40%, vi förordar istället minst 50% till år 2020. Vi ingår i samma upphandlingsenhet som Borlänge och också kunna höja målet till 100 %. Vi kan nå dit genom följande åtgärder:

A) Ställa högre krav vid upphandling av livsmedel. I EUs nya upphandlingsdirektiv för offentlig upphandling väger kvalitet, arbetsvillkor och omsorg om miljö tyngre. Svensk lag måste anpassas till detta EU-direktiv inom en 2-års period, men redan nu bör man eftersträva att följa detta.

B) Prioritera alternativ med liten negativ miljö- och hälsopåverkan, tex mer vegetabilisk föda och mindre kött samt öka användandet av närodlat, tillaga mat från råvaror och efter säsong.

C) Utbildningsstöd till jordbrukare i miljöanpassad produktion och ekologisk odling.

(Anmärkning: svaret har kortats, se bilagan referens 4)

MILJÖPARTIET

I första hand genom att kommunen köper in ekologisk och närproducerad mat. Ur miljösynpunkt är det viktigast att maten är ekologisk. I det nya miljöprogram som förhoppningsvis kommer att antas 18/9 är målet att 40 % av kommunens mat ska vara ekologisk. Hittills har vi under mandatperioden höjt andelen från 11 % till 19 % så det är en bit kvar. Miljöpartiet de gröna vill höja målet till 60 %. Grannkommunen Borlänge har visat att det går. Stora ansträngningar måste också göras för att bevara jordbruksmarken. Det finns som en strategi i vårt nya miljöprogram 2020, som förhoppningsvis kommer att antas i höst.

5. Lokalt, nationellt och europeiskt perspektiv

Lagstiftningen kring upphandling tas ofta upp som ett exempel på hur kommuner i viss mån begränsas i sin strävan att köpa lokalproducerade varor.

Fråga: Finns det andra miljöfrågor som ert parti vill driva i Falu kommun, men där ni hindras av begränsningar på det nationella/europeiska planet och där vi behöver försöka påverka rikspolitiken eller europapolitiken?

Naturskyddsföreningens kommentar

Partierna anger flera exempel på där lagar, prioriteringar och/eller styrmedel på nationell nivå och EU-nivå kan försvåra hållbarhetsarbetet på lokal nivå. S, Mp och V anger flera områden där de ser potential till förbättringar, medan M och C är mindre missnöjda, vilket kanske delvis kan vara en effekt av att vi haft borgligt styre på nationell nivå de senaste mandatperioderna. C betonar bl.a. möjligheten att skapa opinion inom partiet på alla nivåer. S lyfter framför allt hinder när det gäller transportpolitiken medan Mp bl.a. lyfter statens minskade anslag till naturskydd som ett huvudproblem. Att Fap är ett lokalt parti som har sitt engagemang koncentrerat till Falun kanske påverkar deras syn på den här frågan.

Jag anser att vi först ska se till att verkställa de mål som finns och lägga mindre kraft på att hitta på nya. Beslut är lätta att ta men verkställigheten blir oftast i Falun, Dalarna och Sverige sekundärt. Det pågår givetvis inom moderaterna likaväl som inom andra partier diskussioner om sakfrågor.

Listan på hinder på det nationella och europeiska planet som påverkar möjligheterna att nå resultat i miljö- och klimatpolitiken i Falu kommun kan göras hur lång som helst. Det känns meningslöst att räkna upp exempel på det. Vi i Centerpartiet känner däremot inte att vi helt fastnar i några hinder, vi arbetar ju med kollegor i partiet på alla plan inklusive EU-parlamentet och EU-kommissionen. Vi har dessutom ministrar i regeringen som ingår i ett antal internationella organisationer och nätverk och har inflytande i dessa. Vi driver därför på opinionsmässigt i sammanhang där vi känner att vi kan göra skillnad och få fler med oss på samma linje. Utrymmet för att göra skillnad i politiken i Falun ska inte heller underskattas, tvärtom. Vi ser många möjligheter till det och det visar också erfarenheten att vi har lyckats med.

Inte vad vi kan komma på.

Inga direkta laghinder. Däremot hindras hållbarhetsanpassningen av resor och godstransporter av att regeringen inte i tillräckligt hög grad prioriterar investeringar i statlig infrastruktur. Ett tydligt exempel är Dalabanan (persontransporter) och Bergslagsbanan (gods- och persontrafik). Styrmedel kan också behöva justeras. Varför öka banavgifter på järnväg, men vara emot kilometerskatt på väg?

VÄNSTERPARTIET

På nationell nivå: 1) Lagstiftning i frågor om miljö, klimat och djur, t.ex. stimulera lokal och hållbar matproduktion, skärpt djurskyddslag, införa mål för ekologisk produktion, avskaffandet av miljöskadliga subventioner, förarbevis för vattenskottrar, 2) ny skogsvårdslagstiftning eftersom den nuvarande inte är tillräcklig när det gäller skydd för den biologiska mångfalden, 3) Att svensk lag snarast anpassas till EUs nya upphandlingsdirektiv för offentlig upphandling och 4) Skolverket bör ge ökat stöd till lärande för hållbar utveckling.

På EU-nivå: 1) att EU-beslut på miljöområdet inte bör få hindra enskilda EU-länder tex Sverige att gå före i miljö-/klimatarbete, 2) att EU inte ingår frihandelsavtalet (TTIP) med USA eftersom det öppnar för amerikanska bolag att kunna stämma den svenska staten för svenska demokratiskt fattade beslut på tex mat-och miljöområdet, 3) att stoppa EUs fiskeavtal med Marocko eftersom Västsahara är ockuperat av Marocko. Enligt FN får naturresurser från ockuperat område inte exploateras utan ursprungsbefolkningens samtycke vilket saknas.

(Anmärkning: svaret har kortats, se bilagan referens 5)

MILJÖPARTIET

Framförallt är det de av den borgerliga regeringen urholkade, numera hopplöst otillräckliga statliga anslagen till naturskydd som begränsar. Ska vi uppfylla våra internationella åtaganden måste trenden brytas och anslagen öka rejält. Det vore också önskvärt med större möjligheter för kommuner att föreskriva energieffektivt byggande. Vidare måste kampen för strängare europeisk kemikalielagstiftning fortsätta. Försiktighetsprincipen måste hävdas starkare. Vi har fått bättre upphandlingsregler i EU, vi kan behöva hjälp att se till att de också tillämpas i Sverige.

6. Kemikalier

Marknaden tillhandahåller idag långt över 100 000 syntetiska produkter som ej är säkert prövade angående skadlig inverkan på människor och annat levande. Tre exempel på kemikalier som bör granskas i skol- och förskolemiljön är PVC, som bl.a finns i golvmattor, bisfenolprodukter och bromerade flamskyddsmedel.

Ftalaterna som är mjukgörare i PVC, härmar naturliga hormoner och har vid djurförsök skadat fortplantningsförmåga och tillväxt.

Bisfenol A är utgångsmaterial för polykarbonatplast och lanserades på 1950-talet som ett P piller. Plasten används vid tillverkning av leksaker, flaskor och livsmedelsförpackningar.

Bromerade flamskyddsmedel gör material svårantändliga och gör att de brinner långsammare. Största risken för människor av bromerade flamskyddsmedel är exponering i slutet av graviditeten då det kan ge bestående hjärnskador.

Fråga: Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra i förskolor och skolor för att minska exponeringen för hälsoskadliga kemikalier?

Naturskyddsföreningens kommentar

Alla partier verkar stödja Naturskyddsföreningens linje att kemikalierna i förskola och skola måste minska, vilket är bra! Många ser reglering i upphandlingsstadiet som angeläget. M anser att nuvarande anslag räcker. C anser att regeringens strategi inte räcker och vill upprätta en handlingsplan för att prioritera bland de åtgärder som kan göras på kommunal nivå. V och Mp sticker ut genom att som enda partier säga sig vilja påverka genom utbildning av allmänhet och skolpersonal.

Dagens samhälle tror att man genom att uppfinna nya "cocktails" kan lösa problem. För varje nytt ämne skapar man flera nya problem. Det här gäller inte bara skolmiljön utan även den mat som serveras. Givetvis ska även skolan vara en giftfri miljö, det är ju våra barns arbetsplats. Våra barn är vår framtid och ska naturligtvis inte förgiftas där. Det här är klart uttalat från politiken i Falu kommun. Kommunen genom miljönämnden är tillsynsmyndighet på det här området och ska förstås prioritera detta. För det finns det anslaget tillräckliga resurser, såväl personal med kompetens som ekonomiskt.

Vi i Centerpartiet har som enda parti i Falun lyft denna fråga. Det gjorde vi tidigare i år i en motion där vi ville ha en systematisk inventering och skynda på utfasningen av gifter i barns vardag, eftersom barnen är den grupp som är mest utsatt. Vi anser inte att det räcker med regeringens strategi, utan vi måste också verkligen ta oss an uppgiften på lokal nivå. Förskola och skola anser vi ska prioriteras. En handlingsplan behövs för arbetet. Bland det första att göra är att se närmare på vilka upphandlingar som ligger nära i tiden och kan behöva styras upp bättre.

Genom att beakta/reglera ovanstående vid nybyggnationer och vid kommunens olika upphandlingar.

SOCIALDEMOKRATERNA

Hållbart byggande när förskolor och skolor byggs om eller byggs nya. Större krav på leverantörer av utrustning och leksaker i framförallt förskolan. Vår största leverantör Lek & Lär har fortfarande inte kompletta redovisningar vad olika saker innehåller.

VÄNSTERPARTIET

Vänsterpartiet har i riksdagen motionerat om förbud mot bisfenol A, grönt kemikalieinstitut, förbud mot azofärgämnen, begränsning av transfetter, inga farliga leksaker mm.

Lokal nivå:

- Att ställa upphandlingskrav på lekmaterial i naturmaterial/ekologiskt hållbart material (se vårt remissvar på Miljöprogrammet).
- En ökad andel ekologiska livsmedel i offentlig verksamhet leder samtidigt till minskad kemikalieexponering, inte minst för barn och ungdom.
- Fler kampanjer liknande miljöförvaltningens "Koll på konsumtion" där butiksägare, allmänhet och elever uppmärksammades på tungmetaller i smycken. T.ex. att bättre uppmärksamma utsläppsrisker vid användning av kemikalier, hygienprodukter och receptfria läkemedel (se bla vårt remissyttrande över "Dalarnas Miljömål och Åtgärdsprogram 2013-2016").
- En ökad internutbildning av kommunanställda om hållbarhetsarbete.

MILJÖPARTIET

Personalen ska utbildas i frågan så att de vet vilka kemikalier som är farliga och i vilka situationer. Den utbildningen startade i våras och ska fortsättas. Förekomsten av farliga kemikalier i skolor och förskolor ska klarläggas genom inventering. Plaster ska tas bort från köken. Vid upphandling till skolor och förskolor ska riktlinjer från miljöstyrningsrådet användas. Styrdokument för det här måste finnas i skolor och förskolor.

7. Transporter – cykling

Cykelplanen för Falu kommun föreslår åtgärder för ca 123 miljoner kronor samt att åtgärderna ska vara utförda senast år 2030 (ca 7-8 miljoner kr/år). Cykelplanen lyfter även att det därutöver tillkommer kostnader för att asfaltera befintliga cykelvägar som idag har grus som beläggning, cykelprioritet i trafiksignalkorsningar och utökning av vägvisningen.

Fråga: Vill ert parti budgetera för 7-8 miljoner kr per år – alternativt mer eller mindre – på att förbättra infrastrukturen för cykling fram till år 2030?

Naturskyddsföreningens kommentar

Alla partier verkar stödja den planerade cykelsatsningen i Falun! V har som enda parti en avsikt att definitivt öka anslagen i cykelsatsningen, och Mp öppnar även de för att eventuellt satsa mer per år än vad som just nu är budgeterat beroende på rådande ekonomiska läge.

Budgeten för de närmaste 3 åren är beslutad och ligger fast. Tyvärr har byggandet av cykelvägar varit eftersatt länge men arbetet har kommit igång genom cykelplanen.

Cykelplanen lyfter på ett mycket bra sätt fram vad som behöver göras konkret för att främja ett ökat cyklande i hela kommunen. Vi stöttar aktivt ett genomförande av Cykelplanen till 2030, vilket innebär att vi långsiktigt i kommunens budget avsätter pengar i budgeten för genomförande. Exakt var vi hamnar budgetmässigt får stämmas av i höstens budgetarbete. Eftersom vi ser det som strategiskt viktigt att lyfta fram åtgärder för ökat cyklande har vi i två motioner under denna mandatperiod föreslagit dels att Faluns nya resecentrum ska få utbyggd cykelservice, dels att mer ska göras för att skapa bra bytespunkter mellan cykel, buss och bil vid Faluns infarter.

Falupartiet vill självklart förbättra infrastrukturen för cykling både ur ekologisk och folkhälso/social dimension. Däremot vill vi inte låsa oss vid några siffror. Vi vill även upplysa om att det är staten som betalar/prioriterar för cykelvägar mellan kommunens tätorter. Falu Kommun betalar cykelvägarna inne i centrum och inne i tätorter som Svärdsjö, Vika, mm. En möjlighet till finansiering av kommunens del kan var genom skatteväxling i kommunen där naturresurser som mark avgiftsbeläggs samtidigt som rörliga tillgångar som arbete får skattelättnader. Det kan innebära att kommunen får en stabil intäkt som är lättöverskådlig och möjliggör att infrastruktursatsningar blir mindre riskfyllt och mindre kostsamma. En markvärdesavgift kan öka investeringstakten i kommunen och det inkluderar självklart cykelbanor. Frågan behöver utredas.

Ja, det finns redan i S-MP:s budgetförslag 2015 och framåt. Det ligger dock inte 7 mkr fr första året utan trappas upp 1,5 mkr per år tills nivån nåtts.

VÄNSTERPARTIET

Cykling bidrar till bättre folkhälsa, miljö och fler mänskliga möten. Anslag till cykelbanor utgör endast en liten del av den totala infrastrukturbudgeten. Det är därför väldigt kostnadseffektivt att satsa på cykling.

I vårt remiss-svar gällande cykelplanen förordade vi att cykelplanen genomförs snabbare än planerat, dvs tidigare än år 2030.

- Vänsterpartiet har därför, och som hittills enda parti, i sina senaste budgetförslag avsatt extra medel (inom Trafik& Fritidsnämndens område) till "Cykelkommun Falun". Detta för att cykelplanen ska kunna genomföras snabbare, en miljö- och folkhälsosatsning (tyvärr antogs inte vårt budgetförslag).

MILJÖPARTIET

En plan har tagits fram för just detta. Om den genomförs fullt ut ska 122 Mkr investeras totalt t.o.m. 2030, vilket ger en årskostnad om ca 7;2 Mkr. I gällande budget finns 2,5 Mkr i investering per år för de tre åren 2014-2016. När den budgeten gjordes rådde lågkonjunktur. Miljöpartiet vill att den summan ska trappas upp till någonstans i intervallet 4-10 Mkr beroende på rådande ekonomiskt läge. Utrymmet för investeringar kommer att förbättras då de stora investeringarna för VM och resecentrum är genomförda.

8. Transporter – kollektivtrafik

Falun kommer att få ett förändrat utbud av kollektivtrafik för landsbygden fr.o.m. augusti 2014. Satsningen på snabb stråktrafik mellan befolkningscentra är tänkt att vara bättre för flertalet resenärer och förhoppningen är att attrahera nya resenärer. De som bor på mellanliggande orter får dock kraftigt försämrade busstrafik vilket motverkar mål om minskad privatbilism/minskade koldioxidutsläpp, ökad tillgänglighet och en levande landsbygd inom kommunen.

Fråga: Vill ditt parti att även boende på mindre orter ska ha säker och tillgänglig busstrafik och är ni beredda att anslå de behövliga resurserna för detta?

Naturskyddsföreningens kommentar

Alla partier anser sig vara måna om att kollektivtrafiken även ska fungera på de mindre orterna men inget parti kan/vill i dagsläget ange om de vill anslå medel för att uppnå detta. Alla partier som varit i opposition under senaste mandatperioden påtalar att de har en antingen liten eller stor skepsis till den nya "bussrevolutionen", medan Mp och S verkar mer nöjda.

V, Mp och Fap är de partier som tydligt anger att de vill se alternativ till privatbilismen i större utsträckning än idag, vilket gillas av Naturskyddsföreningen.

Jag bor i Svärdsjö och konstaterar att omläggningen till det nya systemet med färre stopp fått oerhört negativa konsekvenser. I motsats till det gamla systemet som fungerade med bra utnyttjande råder nu kaos. Det är inte värt ett kaos för att spara in några minuter på resan in till Falun eller ut till Svärdsjö.

I Falu kommun bor var tredje invånare utanför Falu centralort. På landsbygden är bilden densamma där många bor i de mindre byarna utanför centralorterna. När man nu erbjuds ett eventuellt stopp i en korsning eller i ett dike förstår alla att det inte kan få positiva konsekvenser.

Läxan med omläggningen måste göras om! När den är gjord blir nästa uppgift att lösa finansieringen. Det här är fastslaget som en viktig åtgärd i det nyligen reviderade miljöprogrammet.

Busstrafiken är en viktig fråga för utvecklingen av hela Falun. Eftersom Falun har en stor landsbygd anser vi att det är ofrånkomligt att sätta in frågan i detta större sammanhang och agera utifrån det. Vi i Centerpartiet har förvånats över att vissa partier redan under våren, innan bilden har klarnat av det nya trafiksystemet, har sagt att man vill styra över mer skattepengar till busstrafiken och att de ska gå till fria bussresor för ungdomar. Ändå vet alla att många inte har tillgång till busstrafik i sin närhet. Vi anser det nödvändigt att det nya systemet ska innebära en säker och tillgänglig busstrafik även för boende på mindre orter. Därför har vi i en motion redan i våras krävt att en utvärdering måste ske med utgångspunkt i busstrafikens betydelse för landsbygdens utveckling.

Falupartiet har flera gånger varit i kontakt/besökt Ockelbo som har "Fri kollektivtrafik" s.k. Kuxa-bussar sedan 15 år tillbaka. Vi har skrivit motioner i frågan och fortsätter såklart att agera i frågan.

SOCIALDEMOKRATERNA

VÄNSTERPARTIET

Ja, det är det vi just nu arbetar intensivt med. När flextrafiken kommer igång ska det kunna fungera bra.

Vänsterpartiet anser att andelen resor med buss, tåg och cykel behöver ökas och resorna med bil behöver minskas för att nå ett hållbart samhälle. Bilresandet bör i första hand minskas i städerna men vi vill även tillgängliggöra kollektivtrafik till landsbygden för att minska bilberoendet även där. Biltrafiken är en bidragande orsak till många av de miljöproblem som finns idag. Teknikutvecklingen inom bilindustrin har långt kvar innan man har löst dessa problem. Faluns geografiska läge, som en gryta, ökar problemet med luftföroreningar.

- Vi vill satsa på kollektivtrafiken genom att ha fler och tätare turer samt prova avgiftsfri kollektivtrafik.

- Det är viktigt med genomtänkta och välplanerade bytespunkter för att underlätta byte mellan olika trafikslag. Vänsterpartiet har därför varit och är kritisk till delar av Resecentrums utformning (t.ex. avståndet mellan lokalbussar och landsbygdsbussar/tåg)

- Vi vill även att kollektivtrafiken ska framföras på förnyelsebara bränslen med låga/inga partikelutsläpp i stadstrafik. Vi ställer oss positiva till en biogasanläggning.

- Vi är starkt kritiska till försämringar av landsbygdstrafiken såsom i Dalatrafiks aktuella "Buss-revolution".

MILJÖPARTIET

Ja, det är viktigt att samhället erbjuder goda alternativ till bilen. Det gäller självklart även på de mindre orterna. En minskning av biltrafiken är nödvändig för klimatets skull.

9. Tillväxt som överordnat mål

Vid en tillväxttakt på 2–5 % per år kommer en fördubbling av BNP att ske på bara 15–35 år, och på 500 år kommer ekonomin att växa sig 100 000-tals gånger större. Sambandet mellan tillväxt och ökad användning av energi och råvaror är väl belagt. Fortsatt ekonomisk tillväxt av konventionellt slag leder därför till att det blir allt svårare att nå målen om ett stabilt klimat och ekosystem i balans. Det hävdas att så kallad grön tillväxt ska göra att sambandet mellan tillväxt och miljöpåverkan frikopplas. Enligt vår vetenskap finns idag varken forskning eller praktisk erfarenhet som visar hur detta ska åstadkommas för ekonomin i dess helhet. Att den svenska ekonomin idag skulle vara frikopplad är inte sant, om man räknar med de utsläpp som import och utlandsresor bidrar till.

Fråga: Bör tillväxt fortsätta att vara ett av de överordnade målen i kommunens styrdokument? Om ja, hur går det ihop med kommunens ambitioner att minska sin miljöpåverkan?

Naturskyddsföreningens kommentar

Mp, V och C är de som klart och tydligt säger att de är emot tillväxt som överordnat mål.

Två linjer kan urskiljas i synen på ekonomisk tillväxt. Den ena (V, Mp) sållar sig till

Naturskyddsföreningen Faluns linje om att fortsatt ekonomisk tillväxt inte kan eller bör vara målet. Det andra lägret (M, C, S, Fap) ser olika varianter av hållbar/grön ekonomisk tillväxt som vägen framåt, och de kommenterar inte det faktum att det saknas forskning och praktisk erfarenhet som visar hur detta kan bli verkligheten för ekonomin i dess helhet. S svarar ett tydligt "ja" på frågan om ekonomisk tillväxt ska vara målet, och motiverar med ett resonemang om att BNP bör kunna fördubblas utan att det ger ökad miljöpåverkan.

Tillväxten bör växlas över till att bli miljö- och klimatneutral. Den växlingen ger goda möjligheter till just tillväxt då den tekniken kan bli Sveriges nästa stora exportartikel.

- Inom kommunen behövs tillväxten som en följd av inflyttning och en äldre befolkningen.
- Inom näringslivet blir "miljöcertifiering" allt viktigare. Det ska inte löna sig att slösa energi eller förgifta miljön vilket miljöbalken tydligt anger. Handeln har ett ansvar genom det varuutbud man har. Vi behöver gå från slit och slängsamarhålle till hållbar konsumtion.
- För hushållen handlar det om konsumtion och energi för uppvärmning och hushållsel, samt beteendeförändring, tex minskat matsvin och ändrade transport-/resevanor.

Samhällets stora uppgift är att jobba med människors attityd och personliga ansvar. Det är i den riktningen politiken ska styra samhället mot hållbar utveckling.

(Anmärkning: svaret har kortats, se bilagan referens 6)

Tillväxt ska inte ses som överordnat mål. I Falu kommun är de mest övergripande dokumenten visionen för Falun och de tre hållbarhetsprogrammen. Den ekonomiska dimensionen ingår i en helhet med den sociala och miljömässiga dimensionen och är inte överordnad de övriga två. Allmänt gäller att vi i Centerpartiet ser ekonomisk utveckling som viktig i omställningsarbetet till ett långsiktigt hållbart samhälle. Vi är tydliga med

detta och talar om grön tillväxt och hållbar tillväxt. Därför vill vi också att ekosystemtjänster ska värderas utifrån den nytta de bidrar med, t ex all den nytta som bin och andra insekter bidrar med för att vi ska få bär och frukter. Kunskap om värdet av ekosystemtjänster måste in i förutsättningarna för den ekonomiska politiken.

FALUPARTIET

Falupartiet motsätter sig att man i påståenden allt för ofta ställer tillväxten mot miljön. Om världen någonsin ska lyckas med att få en hållbar utveckling så måste vi inse att alla tre dimensionerna ekonomi, ekologi och social hållbarhet behövs. Ekonomin är förutsättningarna för hållbar utveckling under de närmaste åren. Den sociala dimensionen motsvarar hållbar utveckling under en mans/kvinnoålder. Ekologiskt arbete säkerställer hållbar utveckling över generationer. För Falupartiet så är kommunens tre övergripande program – Tillväxtprogrammet, Folkhälsoprogrammet och Miljöprogrammet – lika viktiga. Programmen ska kugga i varandra och målen leda till ett hållbart Falun idag likväl som i framtiden.

SOCIALDEMOKRATERNA

Ja. Det fungerar om vi arbetar med en tillväxt som ett resultat inte bara av att vi blir fler utan av att vi ställer om och utvecklar alternativa produktionsätt, tjänster och upplevelser. Jag är inte säker på att tillväxten som ni resonerar kommer att innebära att dubblad BNP är lika med dubblad eller ens ökad miljöpåverkan.

VÄNSTERPARTIET

NEJ! Vänsterpartiet i Falun håller med Naturskyddsföreningen i sin analys om att en ständig ekonomisk tillväxt är ohållbart på den ändliga planet (jorden) som vi lever på. Istället för ett ständigt ökande resursslöseri vill vi att människor ska ges tid till att utvecklas spirituellt och få möjlighet att spendera mer tid med familj och vänner. Vi driver därför frågan om 6 timmars arbetsdag både på nationell nivå och i Falu kommun. Vi anser att det är mycket olämpligt att tillväxt är ett av de överordnade målen för kommunen. Vi anser istället att man bör använda den nationella definitionen av hållbar utveckling, det vill säga att begreppet innefattar en ekologisk, social, och ekonomisk dimension. Den ekonomiska dimensionen behandlar då den ursprungliga betydelsen av ordet ekonomi. Det vill säga hushållning av resurser.

MILJÖPARTIET

Nej, tillväxt kan och ska inte vara ett överordnat mål, varken i kommunens styrdokument eller någon annanstans. Kommunens uppgift är att göra vad den kan för att bidra till lyckliga invånare i en levande och frisk kommun på ett dito jordklot. Tillväxt kan vara ett av många mått på tillståndet i ekonomin, men inte ett mål i sig.

Bilaga

Svar från partierna som Naturskyddsföreningen kortat ner i sammanställningen ovan

1) Kommunpolitikernas primära uppgift är att förse samhällsinvånarna med goda och bättre förutsättningar att delta i hållbarhetsarbetet genom att inte sätta upp hinder för invånarnas kreativitet och ansträngningar att vilja göra samhällsnytta. Om man sätter en hög avgift på nyttoskapande som idag får det självklart konsekvensen där individen uppfattar att hållbarhetsarbetet inte ska löna sig utan bestraffas. Det leder till att hållbarhetsarbetet går långsamt och kostar onödigt mycket pengar. Människan är en problemlösare så varför stimulerar vi henne att vara passiv? För att hållbarhetsarbetet ska ta fart i samhället på riktigt så måste vi politiker använda våra ekonomiska styrmedel på ett mycket smartare sätt. Falupartiet anser att politikerna måste sända ut tydliga signaler till allmänheten om att det lönar sig att delta i hållbarhetsarbetet och då kommer vi se en utveckling där fler människor väljer att ansluta sig.

Det nuvarande skatt/avgift systemet är väl förankrad hos allmänheten och det är dessa verktyg som vi i Falupartiet anser är nyckeln till att styra samhället mot mer en mer hållbar utveckling.

- Det vi vill ha mer av ska beskattas måttligt medan det vi vill ha mindre av ska beskattas tuffare. Då styr vi mot en mer balanserad tillväxt där vi effektiviserar användandet av våra gemensamma naturresurser samt tillåter välståndet att komma fler till del. Sund tillväxt när den är som vackrast
- Vi vill även titta på hur avgifterna i kommunen är konstruerade och om det påverkar hållbarhetstänkandet negativt. Kommunen ska inte ta ut hutlösa avgifter på mänskliga initiativ som är positivt för en omställning där människa, djur och natur får det bättre. Det ska snarare belönas.
- Vi ser kommunens upprättande av ett demokratocentrum på biblioteket som överflödigt då det är en ineffektiv åtgärd för att stärka demokrati och hållbarhetsarbetet. Istället borde man fokusera på att forma ett smartare ekonomiskt system samt öka transparansen så att granskningen av politiker och tjänstemän underlättas för journalister och allmänheten. Slöseri av skattebetalarnas pengar och direkt felaktiga investeringskalkyler är inte acceptabelt och ansvarsutkrävandet ska stärkas.

2) Falupartiet vill poängtera att för oss handlar främjandet av lärande inom hållbar utveckling om den ekonomiska, den ekologiska och den sociala dimensionen. Som politiker påverkar du en hållbar utveckling genom att sätta upp övergripande mål, strategier, utvärdera, ge Faluns barn kvalitetsgarantier och sedan anslå ekonomiska medel. Falu Kommuns förskolor, skolor och andra kommunala verksamheter är generellt väldigt duktiga på att arbeta och verka för hållbar utveckling. Det arbete vill Falupartiet definitivt fortsätta stimulera.

- Flera förskolor och skolor är redan certifierade/har fått utmärkelser i tex Grön Flagga (Stiftelsen Håll Sverige Rent), Skola för Hållbar utveckling (Skolverket).
- Några kommunala skolor har valt att profilera sig/arbetar aktivt i äventyrspedagogik och/eller utomhuspedagogik.
- Falu Kommun bedriver sedan flera år tillbaka Naturskolan i Falun. Naturskolan är ett museiejordbruk som på ett roligt sätt bedriver utbildning i Hållbar utveckling för Faluns elever. Naturskolan utbildar dessutom pedagoger från andra svenska kommuner i utomhuspedagogik. Deras kunskaper har efterfrågats i andra delar av världen.
- Teknikverkstan är också en verksamhet som Falu Kommun finansierar tillsammans med Ljungbergsfonden. Ambitionen är att den här verksamheten ska nå alla Faluns barn några gånger under deras uppväxt.
- Falu Kommun har för flera år sedan lanserat och bedriver fortfarande ett jämställdhetsarbete "På lika villkor". Jämställdhetsarbetet har i huvudsak bedrivits i kommunens skolor, men förra mandatperioden (2006-2010) statades en motsvarighet för kommunens politiker.
- Den kommunala verksamheten Grubbåcken arbetar pedagogiskt med form och bild. Falu kommun ger kommunens skolor möjlighet att stimulera sina elever med NTA-lådor (teknik) och "bild-lådor" (skapande).
- Tidigare fanns det möjlighet för kommunens grundskoleelever att ta del av en verksamhet som kallades för framtidspiloterna ("företagande"). Tyvärr har den verksamheten lagts ner nuvarande mandatperiod. Falupartiet avser att stimulera kommunens skolor att införa det igen alternativt någon liknande verksamhet.

- Gymnsieskolorna erbjuder sina elever att som projektarbete starta ett UF-företag
- Tidigare anställde kommunen årligen Ungdomambassadörer (feriearbete över året) för att utveckla demokratiska förutsättningar för barn och unga. Tyvärr så har den verksamheten lagts ner nuvarande mandatperiod. Falupartiet avser att införa det igen.
- Falu Kommuns helägda bolag Falu Energi och Vatten AB ger Faluns grundskolebarn åk 5 kunskap i hållbar utveckling, matreialkunskap och digital teknik genom "Den stora sopjakten. Ett samarbete görs med den kommunala skolans verksamhet Teknikverkstaden.
- Falu Kommuns helägda bolag Falu Energi och Vatten AB håller årligen föreställningar i "Sopakuten" för Faluns förskolor, förskoleklass och åk.1. Sopakuten är synonymt med återvinning, miljö och energiarbete.
- Samtliga kommunens verksamheter kan söka stimulansbidrag för hållbar utveckling genom LEADER. Ett krav är att det sker i samverkan med någon annan aktör.

3) Vänsterpartiet Falun anser att biologisk mångfald, grönområden och bostadsnära natur och natur-skogsreservat är mycket viktiga både idag och för framtida generationer. Något som vi bla betonat i remiss-svaret på Utställningshandling Översiktsplan FalunBorlänge. I riksdagen motionerade Vänsterpartiet 2012 för en förändrad skogsvårdslag och för en ökad satsning (250 milj kr mer än regeringen) för biologisk mångfald och för att en svensk Nagoyaplan skulle kunna sjösättas.

- Vi ser mycket positivt på Falu kommuns arbete utifrån principen hyggesfritt skogsbruk. Önskvärt är att Falu kommun aktivt försöker sprida och stimulera privata skogsägare att göra detsamma.
- Andelen skyddad areal produktiv skogsmark är låg i Dalarna och i synnerhet i Falun. Detta behöver uppmärksammas och åtgärdas.
- Enligt Skog-och markpolicyn för Falu kommun: "Delar av den kommunägda marken ska utgöra markreserv för kommande behov eller fungera som bytesmark i framtida markaffärer". Vänsterpartiet anser att vid en eventuell målkonflikt rörande den kommunägda marken liksom mellan miljöprogram och tillväxtprogram skall miljöprogrammets mål prioriteras (se bla vårt remiss-svar på Miljöprogrammet 2020). Särskilt viktigt är detta i frågor kopplade till biologisk mångfald.
- Gärna ge högre prioritet till skötseln av kommunens naturreservat för att förbättra naturvärdena.

Att kommunen påverkar andra markägare till att i ökad utsträckning genomföra samråd vid avverkningar som kan inverka/inverkar på naturvärden och sociala värden.

4) 2011 uppnådde Falu endast 12,6 % ekologiska livsmedel i offentlig sektor. Klart sämre än flera andra dalakommuner och klart under Riksdagens beslut från 2006 om 25 % ekologiska livsmedel i offentlig sektor till år 2010. I Falu kommuns nyreviderade Miljöprogram anges målet vara minst 40% ekologiska livsmedel i offentlig sektor till år 2020. Vänsterpartiet Falun anser detta för lågt och i vårt remiss-svar förordade vi minst 50% till år 2020. Men mot bakgrund av att Borlänge satt målet 100 % till år 2020 samt att Falun och Borlänge ingår i samma upphandlingsenhet bör även Faluns mål höjas till 100 %. Vi vill nå dit genom olika åtgärder tex:

- a) Att ställa högre krav vid upphandling av livsmedel. I EUs nya upphandlingsdirektiv för offentlig upphandling väger kvalitet, arbetsvillkor och omsorg om miljö tyngre. Svensk lag måste anpassas till detta EU-direktiv inom en 2års period, dvs senast januari 2016. Men vi anser att man redan nu bör eftersträva att följa detta EU-direktiv vid all upphandling.
- b) Att prioritera alternativ med liten negativ miljö-och hälsopåverkan, tex mer vegetabilisk föda och mindre kött samt att i ökad utsträckning använda närodlat och att tillaga mat från råvaror och säsongsstyrt.
- c) Utbildningsstöd till jordbrukare i miljöanpassad produktion och ekologisk odling.

5) Det finns många viktiga frågor på nationell och EU- nivå som kan underlätta/gynna lokalt arbete.

a) **Nationell nivå, exempel:**

- Vänsterpartiet har senaste riksdagsåret lagt 127 motioner där en stor del rör miljö, klimat och djur. Text att stimulera lokal och hållbar matproduktion, minskad köttkonsumtion, skärpt djurskyddslag, minimera antalet djurtransporter, införa mål för ekologisk produktion (30% av jordbruksarealen och 50 % av offentlig konsumtion till 2020), avskaffandet av miljöskadliga subventioner, nationellt mål för bevarande av jordbruksmark, främja alternativa skogsskötselmetoder, skydda mer skog, förbud mot bisfenol A, förnybara bränslen till sjöss, förarbevis för vattenskotrar.
- Ny skogsvårdslagstiftning. Den nuvarande är inte tillräcklig när det gäller skydd för den biologiska mångfalden. "För att stärka de sociala och biologiska värdena i skogen behövs en ny lagstiftning som i första hand samlas under miljöbalken. Regeringen bör återkomma med direktiv till en översyn av miljöbalken som verkar i en sådan riktning " (ur riksdagsmotion från Vänsterpartiet 2012, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/En-langsiktigt-hallbar-skogspo_H002MJ313/?text=true).
- Att svensk lag snarast anpassas till EUs nya upphandlingsdirektiv för offentlig upphandling (se även fråga 4).
- Skolverket bör ge ökat stöd till lärande för hållbar utveckling.

b) **EU-nivå:**

- Att EU-beslut på miljöområdet inte får hindra enskilda EU-länder tex Sverige att gå före i miljöarbete, djurskydd och klimatansvar.
- Att EU inte ingår det sk frihandelsavtalet (TTIP) med USA eftersom det öppnar för amerikanska bolag att kunna stämma den svenska staten för svenska demokratiskt fattade beslut på tex mat-och miljöområdet. Vänsterpartiet är ett av få partier som är emot detta avtal.
- Att stoppa EUs fiskeavtal med Marocko eftersom Västsahara är ockuperat av Marocko. EU betalar årligen miljontals euro till Marocko för att fiskefartyg från EU skall kunna fiska i de rika västsahariska fiskevattnen. Enligt FN får naturresurser från ockuperat område inte exploateras utan ursprungsbefolkningens samtycke vilket saknas.

6) Vår uppgift med tillväxten är att växla över den till att bli miljö och klimatneutral. Det här ger goda möjligheter till just tillväxt då den här tekniken enligt min bedömning kommer att bli Sveriges nästa stora exportartikel.

Det finns många områden att arbeta med i Falu kommun, både inom kommunen, näringslivet och framförallt i hushållen.

Inom kommunen behövs tillväxten som en följd av inflyttningen och den allt äldre befolkningen som kräver allt mer resurser.

Inom näringslivet blir "miljöcertifiering" allt viktigare. Det ska inte löna sig att slösa energi eller förgifta miljön vilket miljöbalken tydligt anger. Handeln har ett ansvar genom det varuutbud man har. Vi behöver komma ifrån prylsamhället och slit och släng beteendet och arbeta med hållbar konsumtion.

För hushållen handlar det om konsumtion, av energi för uppvärmning, belysning (där EU direktivet mot gammaldags glödlamper gett stor effekt) och hushållselartiklar. Det handlar mycket om vårt beteende; minska matsvinnet, utnyttja kollektivtrafik eller cykla, byta hushållsutrustning mot nya miljösmyta produkter, Thailandresan kan man byta mot tåget till fjällen.

Allt det här handlar om attityd och personligt ansvar och att jobba med det här är samhällets stora, viktiga uppgift som ger bäst effekt.

Det är i den riktningen politiken ska styra samhället mot hållbar utveckling.